

บทที่ 10 กฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของไทยและกติกาสากล

บทนำ

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติเป็นกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมโดยตรง ฉบับแรก (พ.ศ. ๒๕๑๘) ปรับปรุง (พ.ศ. ๒๕๒๑ และ พ.ศ. ๒๕๒๒) ฉบับใหม่ พ.ศ. ๒๕๓๕ (เพิ่มบทบัญญัติมาตรการควบคุมและแก้ไขสิ่งแวดล้อม) โดยปรับปรุงอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติและก่อตั้งหน่วยงานใหม่ ซึ่งจะต้องสอดคล้องกับความรู้เกี่ยวกับกติกาสากลด้านสิ่งแวดล้อม (multilateral environmental agreement platform) ด้วย

นโยบายและแผนการจัดการสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดที่กำหนดแนวนโยบายแห่งรัฐมีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการกระทำอันเป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและก่อให้เกิดมลพิษไว้อย่างชัดเจนในมาตราต่างๆ ตลอดจนให้อำนาจองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการสิ่งแวดล้อม ในหมวดต่างๆ เช่น หมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ในส่วนที่ ๑๐ ว่าด้วยสิทธิในข้อมูลข่าวสารและการร้องเรียน (มาตรา ๕๗) ในส่วนที่ ๑๒ ว่าด้วยสิทธิชุมชน (มาตรา ๖๖) (มาตรา ๖๗) หมวด ๔ หน้าที่ของชนชาวไทย (มาตรา ๗๓) หมวด ๕ แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ในส่วนที่ ๘ ว่าด้วย แนวนโยบายด้านที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (มาตรา ๘๕) (มาตรา ๘๖ (๓)) หมวด ๑๔ การปกครองส่วนท้องถิ่น (มาตรา ๒๕๐) นอกจากแนวนโยบายแห่งรัฐด้านสิ่งแวดล้อมที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. ๒๕๕๐ แล้ว ยังมีแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔) โดยมียุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมคือ “ยุทธศาสตร์การพัฒนามาตรฐานความหลากหลายทางชีวภาพและความมั่นคงของฐานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม” บนหลักการของ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔ ได้นำมาพื้นฐานของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

กฎหมายสิ่งแวดล้อมของไทย

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ เป็นกฎหมายสิ่งแวดล้อมที่เป็นปัจจุบันที่สุดที่ทำหน้าที่เป็นเสมือนกรอบสำหรับการจัดการควบคุมดูแลในภาพรวม โดยที่การส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมนั้นยังคงอยู่ภายใต้กฎหมายหลายฉบับ ส่วนการจัดการป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยเฉพาะนั้นมักอยู่ภายใต้กฎหมายอื่นอีกหลายฉบับที่ถูกตราขึ้นเพื่อการนั้นภายใต้การดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พ.ร.บ.ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้บัญญัติไว้ทั้งสิ้น ๑๑๕ มาตรา

รายละเอียดของหมวดและมาตราต่างๆ ในพ.ร.บ.ฉบับนี้ สามารถศึกษาเพิ่มเติมได้ที่เว็บไซต์ของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (www.krisdika.go.th) ทั้งนี้กล่าวโดยสรุปแล้ว พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ มีเนื้อหาที่ครอบคลุมสิ่งแวดล้อมทั้งหมดดังนี้คือ

๑. ส่งเสริมประชาชนและองค์กรเอกชนให้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม
๒. จัดระบบการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมให้เป็นไปตามหลักการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม

๓. กำหนดอำนาจหน้าที่ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และราชการส่วนท้องถิ่นให้เกิดการประสานงาน และมีหน้าที่ร่วมกันในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและกำหนดแนวทางปฏิบัติในส่วนที่ไม่มีหน่วยงานใดรับผิดชอบโดยตรง
๔. กำหนดมาตรการควบคุมมลพิษด้วยการจัดให้มีระบบบำบัดอากาศเสีย ระบบบำบัดน้ำเสีย ระบบกำจัดของเสีย และเครื่องมือหรืออุปกรณ์ต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับมลพิษ
๕. กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการก่อให้เกิดมลพิษให้เป็นไปโดยชัดเจน
๖. กำหนดให้มีมาตรการส่งเสริมด้านกองทุนและความช่วยเหลือด้านต่างๆ เพื่อเป็นการจูงใจให้มีการยอมรับที่จะปฏิบัติหน้าที่ในการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

การบังคับใช้กฎหมายและความรับผิดชอบ

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๑๕ เป็นกฎหมายที่วางกรอบในการจัดการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมในภาพรวม ซึ่งเน้นการจัดการมากกว่าการลงโทษทางอาญาเป็นหลักในการป้องกันแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม ดังนั้นกฎหมายฉบับอื่นที่มีบทบัญญัติเกี่ยวข้องกับการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อม ก็ยังคงมีผลบังคับใช้ต่อไป ซึ่งเป็นอำนาจตามกฎหมายของส่วนราชการหรือหน่วยงานในสังกัดกระทรวง ทบวง กรม ซึ่งมีกฎหมายรองรับไว้โดยเฉพาะให้อำนาจดำเนินการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม นอกเหนือจากรัฐธรรมนูญแล้วกฎหมายที่อยู่ในรูปพระราชบัญญัติต่าง ๆ นั้นจัดเป็นกฎหมายมหาชน ซึ่งบางฉบับหรือบางมาตราเกี่ยวข้องกับการจัดการและป้องกันสิ่งแวดล้อม การขอ การออก การเพิกถอน ซึ่งเป็นผลบังคับทางปกครอง รวมทั้งกำหนดบทลงโทษผู้ที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมด้วยซึ่งเป็นผลบังคับทางอาญา ส่วนที่เป็นกฎหมายเอกชนจะเกี่ยวข้องกับการฟ้องเรียกค่าเสียหายในคดีสิ่งแวดล้อมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งหลักการสากลที่นำมาใช้การแก้ไขปัญหากรณีและผู้เสียหายไม่สามารถเรียกร้องให้มีการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นได้ คือ ๑. หลัก Polluter Pays Principle (PPP) ๒. หลักความรับผิดชอบเด็ดขาด (Strict liability)

หลักทั้งสองประการนี้ได้เป็นหลักพื้นฐานในการร่างมาตรา ๕๖ ในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๑๕ และ ผลจากการตรา พ.ร.บ.ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๑๕ นั้นทำให้เกิดหน่วยงานใหม่ ๓ หน่วยงานคือ สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม (ปัจจุบันคือสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม) กรมควบคุมมลพิษ และกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยยุบเลิกสำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ซึ่งองค์กรสำคัญในการปฏิบัติการให้เป็นไปตามพ.ร.บ.นี้ได้แก่ คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ โดยองค์กรเหล่านี้ทำหน้าที่ประสานงานกับส่วนราชการ หรือหน่วยงานตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น ด้วยเหตุนี้จึงสามารถใช้ พ.ร.บ.นี้ควบคู่ไปกับกฎหมายอื่นได้ในลักษณะดังนี้ (อำนาจ ๒๕๕๐)

-บทบัญญัติของกฎหมายอื่นที่กำหนดบทลงโทษทางอาญายังมีผลบังคับ หากกระทำความผิดที่ผิดกฎหมายหลายฉบับ ให้ใช้กฎหมายที่มีบทลงโทษหนักสุดบังคับแก่คดี (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๕๐)

-พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๑๕ จะไม่ถูกใช้ในกรณีที่มีกฎหมายเฉพาะเกี่ยวกับการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมอยู่แล้ว เช่นกฎหมายเกี่ยวกับวัตถุอันตราย หรือ มีกฎหมายอื่นที่มีการกำหนดมาตรฐานควบคุมมลพิษที่สูงกว่า ก็ยังคงใช้มาตรฐานนั้นๆ นอกจากนี้ พ.ร.บ.ฉบับนี้ยังส่งเสริมการบังคับใช้กฎหมายฉบับอื่นให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยให้มีการบังคับใช้กฎหมายอื่นก่อน หากไม่มีการดำเนินการดังว่านั้นก็จะบังคับตามพ.ร.บ.นี้

การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment, EIA)

เพื่อเป็นมาตรการในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๓๕ โครงการหรือกิจการของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือเอกชนที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจะต้องทำรายงานวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นการป้องกันปัญหาที่จะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมตลอดจนคาดการณ์ผลกระทบล่วงหน้าได้ นอกเหนือจากการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมเพื่อเป็นข้อมูลในการตัดสินใจในการดำเนินโครงการแล้ว การติดตามและประเมินผล (monitoring and auditing) ก็ควรจัดทำเพื่อตรวจสอบว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นนั้นมีจริงหรือไม่ รุนแรงเพียงใด เกิดจากโครงการดังกล่าวหรือเกิดจากเหตุปัจจัยอื่นๆ การประเมินผลช่วยให้ทราบ่วิธีการติดตามนั้นแม่นยำหรือเหมาะสมหรือไม่ เพื่อที่จะได้สามารถป้องกันหรือบรรเทาผลกระทบก่อนที่จะสายเกินแก้ อีกทั้งเป็นสร้างฐานข้อมูลผลกระทบสำหรับโครงการในลักษณะเดียวกันในอนาคตได้ และอาจไม่จำเป็นต้องทำการติดตามเช่นเดิมอีก เป็นการประหยัดงบประมาณได้อีกทางหนึ่งด้วย สำหรับโครงการหรือกิจการที่จะต้องทำการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมได้จากประกาศกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม (เดิม) ฉบับลงวันที่ ๒๔ สิงหาคม และ ๘ กันยายน ๒๕๓๕ และฉบับลงวันที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๓๕ ทั้งนี้บุคคลที่ทำหน้าที่จัดทำรายงานมักจะเป็นผู้ชำนาญการศึกษผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่ได้รับใบอนุญาตจากกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษา สถาบันวิจัย นิติบุคคลที่ได้จดทะเบียนตามกฎหมายไทย และมีบุคลากรประจำที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดโดย กฎกระทรวงฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๒๗ ที่ออกโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน ทั้งนี้รายงานหลักจะต้องประกอบด้วย บทนำ รายละเอียดโครงการ สภาพแวดล้อมในปัจจุบัน ผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นจากโครงการ มาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อมและการชดเชย และมาตรการติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อม

องค์การอิสระด้านสิ่งแวดล้อม (ออส.)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ สืบเนื่องมายังรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้บัญญัติให้มีองค์การอิสระด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นองค์การใหม่ที่จะเป็นกลไกให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทางสิ่งแวดล้อม โดยมีเจตนารมณ์เพื่อคุ้มครองสิทธิของบุคคลในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ บำรุงรักษา และได้รับประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ด้วยเหตุนี้กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ในสังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้รับหน้าที่เป็นหน่วยงานหลักในการยกร่างกฎหมายจัดตั้งองค์การอิสระด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรา ๖๗ แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ และจากการประชุมรับฟังความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและจากประชาชน ๔ ภูมิภาค เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๑ ที่ผ่านมา เพื่อให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการยกร่างกฎหมายนั้น นำมาซึ่งร่างพระราชบัญญัติองค์การอิสระด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ทั้งนี้ร่างพระราชบัญญัติองค์การอิสระด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ จะได้ถูกนำเสนอต่อกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อผ่านเข้าสู่การพิจารณาในระดับขั้นต่อไป

ISO 14000

องค์การระหว่างประเทศว่าด้วยการมาตรฐานหรือ ISO (International Organization for Standardization) ได้จัดทำมาตรฐานสิ่งแวดล้อมขึ้นเป็นชุด (อนุกรม) ซึ่งประกอบด้วยมาตรฐานหลายเล่มนับตั้งแต่ 14001-14100 อนุกรมมาตรฐาน ISO 14000 สามารถนำไปใช้ได้กับทุกองค์กร เพราะแต่ละองค์กรมีกิจกรรมที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

ทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นมลพิษที่ถูกปล่อยออกมาจากกระบวนการผลิตต่างๆหรือการใช้ทรัพยากรอย่างไม่มีประสิทธิภาพ และไม่คุ้มค่า หากมีระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมก็จะสามารถลดหรือควบคุมผลกระทบดังกล่าวได้ อีกทั้งเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางการตลาดได้อีกด้วย สารสำคัญในมาตรฐานระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย นโยบายสิ่งแวดล้อม การวางแผน การดำเนินการ การตรวจสอบและการแก้ไข การทบทวนและการพัฒนา ตัวอย่างการนำมาตรฐาน ISO 14000 อนุกรมต่างๆไปใช้ได้แก่

-ระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม (EMS: ISO 14001)

-การประเมินความสามารถในการจัดการสิ่งแวดล้อม (EPE: ISO 14030)

-การประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในวงจรของผลิตภัณฑ์ (LCA: ISO 14040)

กติกาสากลด้านสิ่งแวดล้อม

หน่วยงานในระดับโลกที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมที่ควรรู้จักได้แก่ สหประชาชาติ (United Nations, UN) โครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Environment Program, UNEP), สหภาพนานาชาติเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติ (International Union for Conservation of Nature and Natural Resources, IUCN), โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Program, UNDP), องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, UNESCO) ซึ่งในเว็บไซต์ของแต่ละหน่วยงานที่กล่าวมามีข้อมูลที่น่าสนใจมากมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่สามารถสืบค้นและศึกษาได้ด้วยตนเอง สำหรับข้อตกลงหรือกติกาสากลซึ่งเรียกว่าพหุภาคีด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ จะขอกล่าวเฉพาะที่ประเทศไทยได้ให้สัตยาบันร่วมเป็นภาคีแล้ว ได้แก่ อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (Convention on Biological Diversity: CBD) อนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดพันธุ์สัตว์และพืชป่าใกล้สูญพันธุ์ (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora: CITES) อนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญในระดับนานาชาติโดยเฉพาะที่เป็นถิ่นที่อยู่ของนกน้ำ (Convention on Wetlands of International Importance as Waterfowl Habitat: RAMSAR) อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ (Convention Concerning the Protection of World Cultural and Natural Heritage: the World Heritage Convention) อนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทราย (United Nations Convention to Combat Desertification: UNCCD) โครงการมนุษย์และชีวมวล (Man and Biosphere Program: MAB) อนุสัญญาเวียนนา (Vienna Convention) พิธีสารมอนทรีออล (Montreal Protocol) อนุสัญญาบาเซลว่าด้วยการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของของเสียอันตรายและการกำจัด (Basel Convention on the Control of Transboundary Movements of Hazardous Waste and their Disposal: BASEL) อนุสัญญาออตเตอร์ดัมว่าด้วยกระบวนการแจ้งข้อมูลสารเคมีล่วงหน้าสำหรับสารเคมีอันตรายและสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชและสัตว์บางชนิดในการค้าระหว่างประเทศ (Rotterdam Convention on the Prior Informed Consent Procedure for Certain

Hazardous Chemicals and Pesticides in International Trade: PIC) กลุ่มผู้ประสานแผนปฏิบัติการทางทะเล และสิ่งแวดลอมในเอเชียตะวันออก (Coordinating Body on the Sea of East Asia: COBSEA)

กติกาสากลอื่นๆที่อนุสัญญาที่มีผลบังคับใช้แล้วแต่ประเทศไทยได้แต่เพียงลงนามรับรองหรือยังไม่ได้ลงนามรับรอง รวมทั้งยังไม่ให้สัตยาบันเข้าเป็นภาคีได้แก่ อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล (United Nations Convention on the Law of the Sea: UNCLOS) อนุสัญญาว่าด้วยการป้องกันมลภาวะจากเรือ (International Convention for the Prevention of Pollution from Ships: MARPOL) อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการป้องกันมลภาวะทางทะเลเนื่องจากการทิ้งวัสดุเหลือใช้และวัสดุอย่างอื่น (Convention on the Prevention of Marine Pollution by Dumping of Wastes and Other Matter: London Dumping)

กติกาสากลที่ยังไม่มีผลบังคับใช้ แต่ประเทศไทยได้ลงนามรับรองแต่ยังมีให้สัตยาบันหรือให้สัตยาบันไปแล้วได้แก่ อนุสัญญาสตอกโฮล์มว่าด้วยสารมลพิษตกค้างยาวนาน (Stockholm Convention on Persistent Organic Pollutants: POPs) สนธิสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยทรัพยากรพันธุกรรมพืชเพื่ออาหารและการเกษตร (International Treaty on Plant Genetic Resources for Food and Agriculture: ITPGR)

กติกาสากลที่ยังไม่มีผลบังคับใช้ ประเทศไทยยังมีได้ลงนามรับรองและยังมีให้สัตยาบันเข้าร่วมได้แก่ -พิธีสารคาร์ตาเฮนาว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ (Cartagena Protocol)

เอกสารอ่านประกอบ

คณาจารย์ภาควิชาเทคโนโลยีการอาหาร . 2552. เอกสารประกอบการสอนวิชามนุษย์กับสิ่งแวดล้อม. คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม.จามจุรีโปรดักส์. กรุงเทพฯ.

คำถามท้ายบท

1. กฎหมายสิ่งแวดล้อมโดยตรงของไทยและเป็นปัจจุบันมากที่สุดคือกฎหมายใด และถูกตราขึ้นในปีพ.ศ.ใด
2. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปี พ.ศ. 2550 มีความสำคัญในเรื่องการจัดการสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างจากรัฐธรรมนูญฉบับที่ผ่านมาอย่างไร
3. การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญอย่างไร
4. ISO 14000 คืออะไร
5. ยกตัวอย่างหน่วยงานระดับโลกที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม